

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Archiv obce Těšovice

1887–1945 (1949)

Inventář

EL NAD č.: 434

AP č.: 418

Mgr. Radka Kinkorová, Veronika Svobodová

Horšovský Týn 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	6
Seznam použité literatury a pramenů	7

Příloha:

Seznam použitých zkratk	8
-------------------------	---

Inventární seznam:

I. Knihy	10
II. Spisový materiál	10

I. Vývoj původce archiválií

Původcem archiválií je Obecní úřad Těšovice. Obec Těšovice nacházející se při východní hranici domažlického okresu je v současnosti součástí obce Srbice.

Nejstarší zmínka o obci je doložena v souvislosti s postoupením vsi Jaroslavu ze Skočic k roku 1336.¹ V držení obce se poté vystřídal množství vlastníků až do roku 1711, kdy se statek Srbice, k němuž patřily i Těšovice, stal součástí chudnického panství.

Od poloviny 19. století, kdy se v důsledku společenských změn vytvořily obce jako samosprávné orgány, byla obec Těšovice samostatnou obcí v politickém okrese Domažlice a soudním okrese Kdyně.²

Obec se konstitovala jako samosprávná korporace na základě prozatímního obecního zřízení ze 17. března 1849 (č. 170/1849 ř. z.). První zastupitelské sbory byly zvoleny o rok později a vzhledem k tomu, že další volby byly odloženy až do vydání nového obecního zřízení, fungovalo zastupitelstvo až do začátku šedesátých let, kdy bylo vydáno obecní zřízení pro Čechy (16. dubna 1864).³ Toto zřízení platilo s menšími změnami až do roku 1919. Tehdy jej vystřídaly nové právní předpisy,⁴ které stanovily zásady pro fungování obecní samosprávy až do roku 1945.

V novém československém státě nahradilo dřívější obecní výbor v čele obce zastupitelstvo. To volilo ze svého středu radu (dosud představenstvo), tvořenou starostou a dvěma radními. Novela obecního zřízení povolovala obcím vytvořit komise podle jejich potřeb, přitom zřízení finanční a letopisecké komise bylo od počátku dvacátých let povinné. Dochovaná agenda těšovického obecního úřadu dosvědčuje činnost stavební komise (i. č. 23), živelní komise v roce 1940 (i. č. 11) a dále je v obci doloženo ustavení komise pro žně v srpnu 1914 podle nařízení tehdejšího ministerstva orby (i. č. 5).

Volební období bylo od novelizace z roku 1919 čtyřleté, zákonem z roku 1933⁵ bylo volební období prodlouženo na šest let. Ve volbách do obecního zastupitelstva (1919, 1923, 1927, 1931, 1938) se v Těšovicích tradičně utkávali agrárníci a sociální demokraté, v roce 1927 se jejich kandidáti dokonce ocitli na společné volební listině. Po volbách do obecního zastupitelstva, které se v Těšovicích konaly 12. června 1938, se další volby v období protektorátu nevyplývaly a uvolněná místa v zastupitelstvu doplňovali kandidáti schválení úřadem německého oberlandráta v Klatovech. Orgány německé moci musely být obeznámeny i se složením obecních komisí. V letech 1939–1945 byla obec součástí Protektorátu Čechy a Morava. Po osvobození obce americkou armádou pokračoval krátký čas ve správě obce obecní úřad společně s vojenským velitelem, od nich převzal veškerou agendu Místní národní výbor Těšovice.⁶

Počet obyvatel v obci v období, ze kterého se dochovaly archiválie, nepřesáhl dvě stě: sčítání obyvatel z roku 1910 vykazovalo 197 obyvatel, sčítání z roku 1930 sečetlo ve výsledku 179 obyvatel. Téměř veškeré obyvatelstvo obce se hlásilo při sčítání v roce 1930 k československé národnosti, také dochovaná obecní registratura je vedena v českém jazyce.

---

¹ PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách IV*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957, str. 332.

² Přehled o prozatímním rozvržení soudů v Čechách, potvrzené nejvyšším rozhodnutím dne 26. června 1849.

³ Zákon č. 7/1864 z. z., zřízení obecní a řád volební.

⁴ Zákon č. 75/1919 Sb., o řádu volení v obcích, zákon č. 76/1919 Sb., novela obecního zřízení.

⁵ Zákon č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích.

⁶ Místní národní výbory byly na osvobozeném území ustanovovány podle ústavního dekretu č. 18/1944 Úředního věstníku československého, o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění, a dále podle vládního nařízení č. 4/1954 Sb. z. n., o volbě a pravomoci národních výborů.

Běžnou agendu vedl zpravidla starosta obce za pomoci členů zastupitelstva, z dochovaných archiválií nevyplývá, že by obec měla k dispozici placeného úředníka. Působnost obecní samosprávy se dělila na samostatnou a přenesenou. Samostatná působnost zahrnovala především oblast hospodaření s obecním majetkem a výkon místní policie. Do přenesené působnosti náležely záležitosti vnitřní správy, záležitosti vojenské (starostové pořizovali soupisy vojensky povinných osob, popř. seznamy povozů a vojenských koní /i. č. 34/), berní (údaje pro daňové katastry, šetření o následcích živelních pohrom /i. č. 35/) a soudní.

Starosta obce řídil jednání zastupitelstva a rady, vykonával jejich rozhodnutí a reprezentoval obec. Obecní rada rozhodovala především v záležitostech obecních financí, ve věcech stavebních a v oblasti obecního chudinství. Dále jí příslušelo vše, co si pro sebe nevyhradilo zastupitelstvo. Zastupitelstvo volilo kromě starosty a rady i členy komisí, udělovalo domovské právo, schvalovalo dispozice s obecním majetkem, rozpočet a závěrečný účet obce, rozhodovalo o výši obecních poplatků a dávek a vydávalo nařízení v oblasti místní policie a chudinství.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Dokumenty vzešlé z činnosti Obecního úřadu Těšovice opatroval po převzetí správy obce Těšovice Místní národní výbor Těšovice, který je v roce 1953 předal do Okresního archivu Stod se sídlem ve Staňkově. Odtud byly po územní reorganizaci a na ní navazujícím slučování archivů dne 30. června 1961 delimitovány správcem staňkovského muzea Václavem Starým do nově utvořeného domažlického okresního archivu. K archivnímu fondu přibyla 21. srpna 2001 (číslo přírůstku 75/2001, č.j. 853/2001) kronika obce z let 1927–1940, kterou předal archivu Obecní úřad Srbice (Těšovice jsou v současné době součástí obce Srbice). Kroniku uschoval po druhé světové válce učitel Jan Fišer, pak další obyvatelé Těšovic, a to až do předání pamětní knihy Obecnímu úřadu Srbice v roce 2001.

Spisy archivního fondu Archiv obce Těšovice nevykazují žádné známky existujícího registraturního systému. Pouze spisy ze čtyřicátých let 20. století byly označovány číslem jednacím.

Převážná část archiválií pochází z dvacátých až čtyřicátých let 20. století, proto lze předpokládat ztrátu většiny staršího písemného materiálu z činnosti obecního úřadu již před převzetím do archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Časový rozsah archivního fondu Archiv obce Těšovice je 1887–1945 (1949). Posteriora se vyskytují u úředních knih (i. č. 3, 4) a podacího protokolu (i. č. 6), v jejichž vedení pokračoval Místní národní výbor Těšovice.

Registratura není dochovaná uceleně, chybí zejména archivní materiál z období od vzniku obecního úřadu do počátku dvacátých let 20. století. K vůbec nedochovaným písemnostem bohužel řadíme i zápisy obecního zastupitelstva, správní knihy a téměř veškeré účetní materiály.

Archivní fond pořádal již v roce 1956 Emanuel Kubla. Stopy tohoto pořádání – štítky s modrými tištěnými čísly – nesou úřední knihy dodnes. V devadesátých letech 20. století k archivnímu fondu zhotovili zevrubný soupis brigádníci a v roce 2014 jej v rámci odborné praxe pořádala Veronika Svobodová pod vedením Mgr. Radky Kinkorové.

Ve spisu o fondu nejsou doklady o tom, že by byla bývala provedena další skartace či vyřazení archiválií z důvodu přehodnocení významu.

Podací deník z let 1940–1947 (i. č. 6) převedla do tohoto archivního fondu zpracovatelka archivní pomůcky Místní národní výbor Těšovice 4. prosince 2008.

Po inventarizaci archivní fond vykazuje rozsah 0,44 bm, a to díky uložení knih v kartonu, rovněž rozměrné spisy svázané dřívě v balíku byly nově uloženy do většího kartonu (z toho důvodu na sebe nenavazují čísla evidenčních jednotek v inventárním seznamu). Rozdíl mezi početním stavem úředních knih před inventarizací a po inventarizaci způsobil nález jedné z nich v balíku.

Během inventarizace byl proveden vnitřní přesun archiválií z tohoto archivního fondu do archivního fondu Místní národní výbor Těšovice (EL NAD 633, čj. SOAP/010-0632/2014 ze dne 8. 9. 2014). Jednalo se o seznam osob cizí domovské příslušnosti povinných odvodem narozených 1927–1928 z roku 1947.

Vzhledem k tomu, že neexistoval původní spisový systém a ani způsob ukládání spisů u původce neznáme, řídilo se pořádání archivního fondu umělým schématem naznačeným v metodickém návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce (čj. AS/1-284/00 z 31. ledna 2000).

Zpracování inventáře Archiv obce Těšovice vycházelo z metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010 a jeho dodatku čj. SOAP/006-1300/2014.

Inventární seznam se člení na knihy a spisový materiál. Knihy, vzhledem k malému množství, nejsou dále tříděny. Spisový materiál se dělí dále podle diplomatických kategorií na podací protokoly a spisy, jejichž pořádání vycházelo z charakteru vyřizované agendy.

Upozorňuji na knihu i. č. 1, která obsahuje několik rozličných agend, a to vedení evidence cizinců, pokladní knihu a vedení účtů z bytů v chudobinci.

V případě i. č. 22 (záležitosti vystavování vysvědčení zachovalosti) byl časový rozsah stanoven odhadem na základě paleografického rozboru písemností, proto se datace uvádí v hranatých závorkách.

Jazykem archiválií je čeština a němčina, fyzický stav archivního fondu je dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Mezerovitě dochovaný archivní fond Archiv obce Těšovice neposkytuje bohatý informační materiál pro bádání o historii obce, jeho význam spočívá spíše v tom, že obsahuje prameny místní proveniencce. Další údaje ke studiu obecních dějin lze vyhledat v domažlickém okresním archivu např. v archivním fondu Okresní úřad Domažlice.

Stěžejní část archivního fondu tvoří především písemnosti z dvacátých a čtyřicátých let 20. století, kdežto ze staršího období se dochovaly pouze jednotlivosti. Co do množství, inventarizovaný archivní fond obsahuje nejvíce agendy z oblasti spolupráce obce se státem pro vojenské účely. Soupisy branců pro potřeby vojska a domobranecké seznamy tvoří obsah jednoho celého kartonu (kar 3, i. č. 34). Evidenci aktivního i neaktivního mužstva (i. č. 3, i. č. 34) společně s agendou domovského práva (i. č. 8) a evidencí poukazů na obuv (i. č. 4) lze využít ke studiu demografie, popř. dostatečně poslouží i ke genealogickým účelům.

V archivním fondu se dochovalo také několik archiválií dokládajících mecenášské aktivity těšovického rodáka Jana Wolfa, který se zasloužil v obci o vybudování školy, kaple sv. Jana Nepomuckého a chudobince (i. č. 28, i. č. 30). O jeho neobyčejném životním příběhu vypráví rovněž kronika obce (i. č. 5).

Zajímavým se jeví doklad o fungování správy obce těsně po osvobození v květnu 1945, kdy v činnosti pokračuje obecní úřad společně s vojenským velitelem (i. č. 11).

Badateli často žádanou stavební dokumentaci archivní fond neobsahuje, z oblasti agendy stavební policie se dochovalo pouze několik záznamů z technických a kolaudačních komisí (i. č. 23).

V souladu s časovým rozsahem většiny dochovaných archiválií je k dispozici kronika obce vedená v letech 1927–1940 s retrospektivními zápisy, jíž lze využít, byť s přihlédnutím ke specifičnosti tohoto archivního pramene, k doplnění údajů, které poskytují písemnosti úřední provenience.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Těšovice pořádala v rámci odborné praxe Veronika Svobodová pod vedením Mgr. Radky Kinkorové v červenci 2014. Pořádání archivního fondu dokončila a archivní pomůcku vyhotovila ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v září 2014 Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 17. dubna 2015

Mgr. Radka Kinkorová

Seznam použité literatury a pramenů

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 : I. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49.

Orts-repertorium für das Königreich Böhmen. Praha : Statthaltereii-Buchdruckerei, 1886.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách IV.* Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha : Federální statistický úřad, 1978.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen : statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band, Klattauer kreis.* Praha : J. G. Calve, 1839.

Statistický lexikon obcí v Republice československé : I. Čechy. Praha : Státní úřad statistický, 1924.

Statistický lexikon obcí v Republice československé: I. Země česká. Praha : Orbis, 1934.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
EL	evidenční list
i. č.	inventární číslo
kar	karton
MNV	místní národní výbor
NAD	Národní archivní dědictví
ppr	podací protokol
ř. z.	říšský zákoník
SOA	státní oblastní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

Inventární seznam

Inventární číslo	Obsah	Časový rozsah	Evidenční jednotka číslo
------------------	-------	---------------	--------------------------

I. KNIHY

1	Ohlašovací kniha cizinců (str. 21–35, 1927–1943), pokladní kniha (str. 2–19, 1919–1923), účty z bytů v chudobinci (str. 135–143, 1930–1938)	1919–1943	ukn 1
2	Knihy účtů z bytů v chudobinci	1926–1927	ukn 2
3	Ohlašovací kniha o pobytu mužstva v záloze a na trvalé dovolené	1921–1945 (1949)	ukn 3
4	Knihy evidence poukazů na obuv	1941–1945 (1948)	ukn 4
5	Pamětní kniha obce	1927–1940	ukn 5

II. SPISOVÝ MATERIÁL

A. Podací protokoly

6	Podací protokol	1940–1945 (1947)	ppr 1
7	Podací protokol v záležitostech zásobování	1944–1945	ppr 2

B. Spisy

1. Obec a její správa

8	Evidence obyvatel, domovské právo	1909–1943	kar 1
9	Sčítání lidu (určení sčítacího komisaře a sčítacího revizora, statistika živnostenských a zemědělských závodů)	1929–1930	kar 1
10	Volební záležitosti (volby obecního zastupitelstva 1927, 1931, volby okresního výboru – vyhláška o výsledku 1929, stálé voličské seznamy – obecně 1924–1931, volby do Národního shromáždění 1929)	1924–1931	kar 1
11	Organizace činnosti obecní samosprávy (správa obce v květnu 1945, pozvání do schůzí obecního zastupitelstva 1928–1929, jmenování obecní živelní komise 1940)	1928–1945	kar 1
12	Organizace činnosti obecní samosprávy (obecní vyhlášky, 1925–1943 publikace oběžníků, vyhlášek a nařízení)		kar 1
13	Šetření pro potřeby orgánů politické správy	1928	kar 1

Inventární číslo	Obsah	Časový rozsah	Evidenční jednotka číslo
------------------	-------	---------------	--------------------------

2. Správa obecního majetku

14	Obecní pozemky (mj. Na Hájku, č. kat. 466, dražba)	1928–1940	kar 1
15	Rozpočty (obecně 1929–1931, rozpočet obce 1939)	1929–1939	kar 1
16	Obecní jmění (mj. zpráva o hospodaření obce za léta 1935–1938, schvalování obecních účtů, výkaz zápůjček, převzetí zápůjček hasičů)	1928–1943	kar 1

3. Péče o bezpečnost a pořádek

17	Postrk (Rudolf Macků, Josef Kutka)	1931–1940	kar 1
18	Stavby a údržba obecních silnic	1891–1943	kar 1
19	Sociální věci (starobní podpora, ošetřovné, chudinská podpora, státní příspěvek na nouzové práce)	1927–1940	kar 2
20	Zdravotnictví (epidemie záškrtu a břišního tyfu, obvodní lékař, očkování)	1927–1940	kar 2
21	Veterinární péče (mj. pojištění dobytka, vztekлина)	1924–1941	kar 2
22	Záležitosti mravnostní policie (vysvědčení zachovalosti)	[1920]–[1940]	kar 2
23	Stavební řízení	1927–1940	kar 2
24	Požární policie (protipožární opatření obecně, požární prohlídky 1940–1941, vymetání komínů 1930–1940)	1930–1941	kar 2
25	Protiletecká ochrana obyvatelstva (organizace protiletecké ochrany, zatemňovací zkouška, noční hlídky)	1938–1940	kar 2
26	Elektrifikace	1927–1941	kar 2
27	Trestní záležitosti	1928–1941	kar 2

4. Péče o veřejné ústavy a zařízení

28	Chudobinec – dům čp. 22 (poskytování bytů)	1931–1940	kar 2
29	Školství (školní paušál, školné)	1924–1944	kar 2

Inventární číslo	Obsah	Časový rozsah	Evidenční jednotka číslo
30	Nadace Jana Wolfa (mj. nadační listina chudobince)	1899–1944	kar 2
31	Sbírky (kostel v Praze-Krči, na pohořelé)	1930–1940	kar 2
32	Spolkové záležitosti (hasiči, Svaz západočeských domkářů a maloročníků pro Těšovice a okolí, červený kříž)	1927–1931	kar 2
33	Obecní knihovna	1928–1939	kar 2
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech			
34	Vojenské záležitosti (domobrana, odvody, vojenské potahy 1897–1940 výpis ze seznamu domobraneckého 1890–1905, seznam odvodem povinných ročníků 1877–1919 z let 1897–1938, seznam obecních příslušníků v roce 1897–1919 z let 1896–1918, seznam domobranecký pro ročníky 1847–1868 z roku 1887, seznam domobranecký pro ročníky 1869–1897 z let 1888–1916, seznam domobranecký pro ročníky 1866–1872 z roku 1915)	1887–1940	kar 3
35	Daňové záležitosti (mj. snížení daně z důvodu zmírnění škod způsobených živelními pohromami 1928–1939)	1927–1940	kar 2
36	Katastrální záležitosti (zápisy do evidence nemovitostí)	1928–1943	kar 2
37	Záležitosti živnostníků (otevírací hodiny, hostinské koncese Josef Šperl, Rudolf Homolka)	1927–1941	kar 2
38	Finanční ústavy (seznam členů okresní hospodářské záložny z Těšovic, volby delegátů do okresní hospodářské záložny)	1927–1937	kar 2
39	Zásobování (agenda nákupu a výkupu zemědělských produktů během válečných let)	1939–1940	kar 2
40	Lesnictví (hospodaření v obecním lese 1921–1941, pronájem honitby 1927–1940)	1921–1941	kar 2
41	Rybníkářství (schválení a normování rybníka Sousedského č. kat. 69)	1930	kar 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Těšovice
Značka fondu:	AO Těšovice
Časový rozsah:	1887–1945 (1949)
Počet evidenčních jednotek:	10 (5 úředních knih, 2 podací protokoly, 3 kartony)
Počet inventárních jednotek:	41
Rozsah v bm:	0,44
Stav ke dni:	17. 4. 2015
Zpracovatel archivního souboru:	Veronika Svobodová, Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová

dne 17. 4. 2015 čj. SOAP/010-0340/2015